

Ключеві слова: фізичне виховання, гімнастика, ритмічні рухи, фундаментальна частина, національні танці.

ПРОГРАММНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В СИСТЕМЕ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ БУКОВИНЫ (1919–1939 гг.)

Александра ЦИБАНЮК

Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича

Аннотация. В статье проанализировано принципы построения программ обучения и дана характеристика программно-методическому обеспечению физической культуры в системе среднего образования Буковины исследуемого периода.

Ключевые слова: физическое воспитание, гимнастика, ритмические движения, фундаментальная часть, национальные танцы.

PROGRAM-METHODICAL MAINTENANCE OF PHISICAL TRAINING IN SYSTEM OF SECONDARY EDUCATION OF BUKOVINA (1919–1939)

Alexandra TSIBANIYUK

Chernovtsy national university after Yuriy Phedkovich

Abstract. The author of article makes the analysis principles of construction of programs of training and the characteristic is given to program-methodical maintenance of physical training in system of secondary education of Bukovina of the researched period.

Key words: physical training, gymnastics, the rhythmic movements, a fundamental part, national dances.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДРУГОЇ ГРУПИ ЗДОРОВ'Я

Іванна БОДНАР, Лариса КОЗІБРОДА*

*Львівський державний інститут фізичної культури,
* – Національний університет "Львівська Політехніка"*

Постановка проблеми. Рівень здоров'я дошкільнят має тенденцію до зниження. Лише відносно невелика частина дітей старшого дошкільного віку характеризується вище середнього (2,8%) і високим рівнем здоров'я (1,1%) [5]. Для формування міцного здоров'я дитини і забезпечення фундаменту фізичної майбутньої дорослої людини повинно вирішувати дошкільне фізичне виховання [1, 3, 4 та ін].

Численними дослідженнями обґрунтовано позитивний вплив засобів фізичного виховання на стан здоров'я дошкільнят: Е. С. Аветисов з колегами, (1983); Л. Н. Блудиліна (1988), В. К. Велитченко (1986); О. В. Давиденко (1986); О. Д. Дубогай (1995); В. А. Ільїн (1992); В. П. Мурза (1991); Д. М. Маллаєв (2002); Б. В. Сермеєв (1982–1985); Л. В. Шапкова (2001). Особливості корекції різних патологій засобами фізичного виховання у дітей дошкільного віку розкриті в дослідженнях: Т. П. Вісковатової (1997) — затримки психічного розвитку, В. Венського, В. А. Ільїна (1992), О. Д. Дубогай (1989, 1995), Ю. О. Коропа (1997) — плоскостопості, А. Кравченка (2000) — заїкання, О. М. Мятиги (2004) — дошкільнят, які часто хворіють на гострі респіраторні захворювання, Є. Чижикова (2000) — затримки психічного розвитку. Частиною дослідників вивчалися показники практично здорових дітей (Е. С. Вільчковський, 1998; Е. В. Давиденко, 1986; А. В. Касьян, 2001 та ін.). Проте до сьогодні фахівцями не приділялось достатньої уваги вивченню проблеми оздоровлення і фізичного виховання дітей з незначними відхиленнями в стані здоров'я (другої групи здоров'я основної медичної групи), які згідно нормативних документів повинні відвідувати заняття з фізичного виховання разом з практично здоровими дітьми. Разом з тим, фахівцями [3–5, 8 та ін.] наголошується про необхідність індивідуальних підходів і спеціальних спрямованих оздоровчих і виховних впливів у процесі фізичного виховання дітей з різним рівнем здоров'я.

Мета дослідження — вивчити показники фізичного розвитку, функціональні показники дітей старшого дошкільного віку з відхиленнями у стані здоров'я.

Всього в дослідженні взяло участь 125 дітей — 63 дівчинки і 62 хлопчики. Паспортний вік усіх дітей на початку обстеження складав 5 років. Згідно даних медичних карток усі діти були віднесені медичними працівниками до основної медичної групи, другої групи здоров'я.

Як бачимо (табл.1), середні значення показників довжини, маси тіла і об'єму грудної клітки обстежених нами дітей відповідають даним літератури. Лише окремі соматометричні показники дітей з відхиленнями в стані здоров'я вірогідно відрізняються від показників одноліток.

Діти з порушеннями зору відрізняються ($p < 0,05$) від дітей інших нозологічних груп здебільшого низькими показниками маси тіла ($18,79 \pm 1,01$ кг дівчатка і $17,68 \pm 1,06$ кг хлопчики) і зросту ($115,31 \pm 6,72$ см і $110,80 \pm 7,64$ см, відповідно). Виняток складають показники зросту у дівчаток, які знаходяться в межах середніх величин. Величина масо-зростового індексу у дітей з порушеннями зору хоча й знаходиться в межах середнього вікового значення, проте є найнижчим у порівнянні з величинами, притаманними іншим нозологічним групам. Показники об'єму грудної клітки ($56,27 \pm 2,22$ см у дівчаток і $56,47 \pm 1,84$ см у хлопчиків) є вищими від аналогічного показника у решти обстежених дітей.

У дітей із захворюваннями органів дихання показники маси тіла і зросту знаходяться в межах вікових норм (як і в дітей з порушеннями мови), за винятком середнього значення зросту у дівчаток ($110,18 \pm 5,05$ см). Звертає на себе увагу, що у більшості таких дітей (88,20% дівчаток і 85,80% хлопчиків) спостерігається висока вища від середньої ступінь сутулості. Це є характерною особливістю дітей з захворюваннями органів дихання, оскільки між показниками цих дітей і дітей з порушеннями зору і мови спостерігаються вірогідні розбіжності ($p < 0,05$).

Таблиця 1

Соматометричні показники дітей 5–6 років

Дані	Вік	контингент	Довжина тіла, см	Маса тіла, кг	Обвід грудної клітки, см
В.Г.Бакашвілі, 1990	5 років	дит. буд.	107,26±0,67	17,50±0,42	54,60±0,44
		дит. садок	113,04±0,49	19,53±0,39	55,41±0,36
	6 років	дит. буд.	114,50±0,78	19,24±0,56	56,80±0,78
		дит. садок	117,97±0,65	21,39±0,28	57,39±0,30
Е.С.Вільчковський, 1998	5 років	хл.	110,70±5,28	19,74±2,81	56,40±2,75
		дів.	110,20±4,31	19,24±2,44	55,50±2,28
	6 років	хл.	117,40±4,94	22,57±2,8	58,60±3,82
		дів.	117,10±4,77	21,76±2,82	56,20±3,22
А.Б.Дубогай, Л.М.Мовчан, 1989	5 років	—	109,0±4,74	18,48±2,44	—
	6 років	—	115,7±4,32	21,34±3,14	—
Н.М.Ковальчук, С.М.Васильєва, 2002	5–6 років	хл.	116,30±3,40	20,40±2,82	57,00±2,30
		дів.	115,20±2,10	19,70±2,80	58,20±1,10
Л.В.Козіброда, 2003	5 років	хл.	109,55±6,61	19,54±2,11	55,71±1,25
		дів.	112,29±5,36	20,63±3,15	56,15±0,74
	6 років	хл.	112,65±6,19	24,16±2,74	59,00±1,39
		дів.	116,14±5,39	25,17±3,09	58,95±0,90

Так, показник маси тіла у дітей з порушеннями зору (дівчатка — 18,79±2,81 кг, хлопчики — 17,98±1,96 кг), наближається до показників зареєстрованих в 5–ти-річних дітей з дитячого будинку. Це пояснюється тим, що маса дітей з порушеннями зору оцінюється як низька. У порівнянні з результатами обстежень дітей іншими дослідниками, ОГК дівчат і хлопчиків з порушеннями мови (55,19±0,40 см і 55,90±1,19 см відповідно) дещо нижчі від середніх значень. У дітей з порушеннями мови показники ОГК оцінюються як нижчі середніх.

Вищі дані підтвердили дані літератури [2], що п'ятирічна дитина підрастає за рік на 4–6 сантиметрів. Підтверджено, що у віці з 5 до 6 років приріст показників обводу грудної клітки складає приблизно 3,4 см [6].

Результати наших досліджень частково не збігаються з окремими даними, представленими в літературі. Так, дослідженнями [8] встановлено, що серед дітей другого дошкільного закладу м. Києва 83,36% хлопчиків мають низькі параметри фізичного розвитку, 17,64% — нижчі середнього; у 86,7% обстежених дівчаток був середній рівень фізичного розвитку, у 13,3% — нижчий середнього. Результати дослідження [9] шестиліток вихованців дитсадка "Сонечко" (м. Переяслав-Хмельницький) показали, що серед хлопчиків із нижчим від середнього рівнем фізичного розвитку було — 25%, а серед хлопців — 22,7%. Вищий середнього рівень мали лише 6,8% дітей. Жодна дитина, обстежена нами не мала низького рівня фізичного розвитку. Відносно невелика кількість дітей (13,32% дівчаток і 29,40% хлопчиків з порушеннями зору, та 19,98% хлопчиків з порушеннями мови) мали середній рівень фізичного розвитку. Розбіжності між результатами, отриманими нами й іншими дослідниками, імовірно, пояснюються різними методиками для визначення фізичного розвитку.

Більшість обстежених нами дітей, мали середні показники біологічного віку (всього 43,75% — у дівчаток з порушеннями мови до 93,24% у хлопчиків з захворюваннями органів дихання). Інші дослідники на контингенті практично здорових дітей отримали подібні результати: серед дівчаток рівень біологічного розвитку, що відповідає паспортному, мають 75%, відстає — 20,4%, випереджає — 5,6%. Серед хлопчиків — відповідно — 65,5%; 28,1%; 6,3% [9]. Розбіжності в отриманих результатах обстежених дітей пояснюється, очевидно, відмінністю методик, що застосовувалися для встановлення біологічного віку дітей старшого дошкільного віку.

Як бачимо (табл. 2) наші результати не відрізняються ($p > 0,05$) від даних, отриманих іншими дослідниками. Незначні розбіжності результатів, отриманих нами, з даними літератури щодо функціональних показників, дітей старшого дошкільного віку пояснюються відмінностями контингентів досліджуваних за ступенем відхилень у стані здоров'я.

Таблиця 2

Показники серцево-судинної системи дітей 5–6 років

Дані	Вік	Контингент дітей	ЧСС, ск/хв	АТ сист мм. рт. ст	АТ діаст. мм рт. ст
Т.В.Попова зі співавторами, 1998	4–5 років	здорові	96,0±2,5	93,0±2,6	80,0±2,6
		з поруш. зору	95,0±2,8	94,0±2,8	81,0±2,8
	5–6 років	здорові	92,1±2,9	98,1±1,9	81,0±2,9
		з поруш. зору	85,3±2,1	95,8±2,6	81,0±2,1
Е.О.Стечкина, 1989	5 років	здорові	96,20	96,13	80,0
	6 років	здорові	92,34	98,63	80,0
Л.В.Козіброда, 2003	5 років	дівчатка	86,52±7,89	96,57±4,77	67,81±4,77
		хлопчики	85,67±7,07	99,61±4,91	66,74±4,91
	6 років	дівчатка	83,64±5,79	100,00±3,53	68,17±4,91
		хлопчики	84,18±6,09	99,72±4,07	67,32±4,07

Нами встановлено, що рівень функціональних показників був відносно низьким серед дітей з захворюваннями органів дихання. Діти з цією патологією характеризувались ($p < 0,05$) найвищим рівнем захворюваності (22,14±3,37 днів протягом року — дівчатка і 23,40±5,09 днів — хлопчики) стосовно інших підгруп дітей.

Проведеними нами дослідженнями підтверджено, що сутулість у хлопчиків діагностується частіше, ніж у дівчаток того ж віку. Так, нами встановлено, що у 70,56% дівчаток і у 85,80% хлопчиків з захворюваннями органів дихання характерною є висока ступінь сутулості. Подібна тенденція прослідковується в інших нозологічних групах. Зокрема, у дітей з порушеннями зору спостерігається більше хлопчиків з нижчими від середніх і середніми рівнями показників сутулості (23,52% хлопчиків проти 13,32% дівчаток і 41,16% хлопчиків проти 33,30% дівчаток відповідно за рівнями), а у хлопчиків з порушеннями мови — більше осіб з високим від середнього рівнем (33,30% хлопчиків проти 31,25% дівчаток). Ці особливості, імовірно, пояснюються відносно слабшим розвитком у хлопчиків сили і витривалості м'язів, які відповідають за поставу.

Підтвержені дані [9], що дисгармонійний фізичний розвиток серед дітей дошкільного віку коливається в межах від 28,3% до 46,67%. У більшості обстежених нами нозологічних і статевих груп кількість дітей з дисгармонійними показниками фізичного розвитку знаходиться в зазначених кордонах. Вони складають дівчатка з порушеннями зору (6,62%) і порушеннями мови (50,00%).

Різницю у чисельності дітей з дисгармонійним фізичним розвитком серед різних етнологічних груп підтверджують думку, що фізичне виховання дітей з різними відхиленнями в стані здоров'я повинно здійснюватися диференційовано на підставі попереднього глибокого вивчення індивідуальних особливостей групи дітей.

Нашими дослідженнями частково були підтверджені дані, що у дітей з відхиленнями в стані здоров'я, відмічаються відмінності від нормальних за двома і більше показниками. Так, нами встановлено, що 6,62% дівчаток і 29,08% хлопчиків з порушеннями зору а також 50,00% дівчаток і 33,28% хлопчиків з порушеннями мови мають негармонійний фізичний розвиток за двома і більше показниками.

Дані отримані нами стосовно наявності високого рівня функціональних показників у дітей з відхиленнями в стані здоров'я частково співпадають і з результатами досліджень інших фахівців. Згідно результатів обстеження дітей шкільного віку, проведених Н. А. Тупчії (2001), високий рівень функціональних можливостей у хлопчиків був у 5,89% випадків, вищий від середнього — в 5,89%, середній — в 58,82%, нижчий середнього — в 11,76% випадків. У дівчаток вказаного віку рівні високий і вищий середнього відсутні, середній встановлений у 46,66% обстежених, нижче середнього — у 20,0%, низький — у 33,34% [8].

Висновки

За більшістю показників фізичного розвитку і функціональні показники дітей шкільного дошкільного віку другої групи здоров'я не відрізняються ($p > 0,05$) від відповідних показників практично здорових дітей. Це дозволяє їм займатися за єдиною програмою з фізичного виховання. Проте за окремими показниками (маси тіла у дівчаток і хлопчиків з порушеннями зору; сутулості у більшості дітей із захворюваннями органів дихання, рівнем опірності у дітей із захворюваннями органів дихання) нами встановлені суттєві відмінності ($p < 0,05$), що послужило підставою для розробки комплексної диференційованої профілактично-коригувальної програми з фізичного виховання [7].

Література

- Бандиренко Е. А. Системный подход к реализации комплексной программы "Здоровье" // Формування, збереження і зміцнення здоров'я підліткового покоління як обов'язковий компонент системи національної освіти. — К.: ІЗМН, 1997. — С.108–111.
- Ванчовський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. — Львів: ВНТЛ, 1998. — 336 с.
- Ванчовський Е. С., Денисенко Н. Ф. Удосконалення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку // Розвиток інтелекту і творчості у дітей дошкільного віку: Мат. міжвузівської наук.-практ. конф. — Ч.2. — Кременець, 1995. — С.9–12.
- Даниленко Е.В. Дифференцированное физическое воспитание в условиях специальных учреждений. Автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.04 / Киевский государственный институт физической культуры, Киев, 1986. — 17 с.
- Денисенко Н. Ф. Управління системою фізичного виховання дітей у дошкільних закладах. — Запоріжжя: ЛПС. ЛТД., 2001. — 308 с.
- Смайлін О. Л., Климко Л. В., Джулій Н. Е., Бадь Н. Е. Здоров'я, творчість і спорт — основа гармонійного розвитку особистості дитини // Здоров'я і освіта: Мат. I Всеукраїнської наук.-практ. конф. Львів: ЛОНМІО, 1993. — С. 107–108.

7. Козіброда Л.В., Боднар І.Р., Гаврих Я.Т. Фізичне виховання: комплексна диференційована профілактично-коригувальна програма для дітей старшого дошкільного віку з відхиленнями в стані здоров'я. – Львів–Трускавець: МП “Плеяда”, 2005. – 56 с.
8. Тупчий Н. А. Режимы двигательной активности детей 5–6 лет с различным уровнем физического состояния. Автореф. дис.... канд. наук по физ. воспитанию и спорту: 24.00.02 / НУФВиС Украины, К., 2001. — 18 с.
9. Черниш О. Оцінка рівня фізичної підготовленості дошкільнят // *Мат. студ. наук.-практ. конф. Переяслав-Хмельницький.* — 2001. — С.126–128.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДРУГОЇ ГРУПИ ЗДОРОВ'Я

Іванна БОДНАР, Лариса КОЗИБРОДА*

*Львівський державний інститут фізичної культури,
* – Національний університет “Львівська Політехніка”*

Анотація. В статті аналізуються фізичний розвиток і функціональні показники старшого дошкільного віку другої групи здоров'я.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, фізичний розвиток, функціональні показники.

ФИЗИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ВТОРОЙ ГРУППЫ ЗДОРОВЬЯ

Іванна БОДНАР, Лариса КОЗИБРОДА*

*Львовский государственный институт физической культуры
* – Национальный университет “Львовская Политехника”*

Аннотация. В статье анализируются физическое развитие и функциональные показатели детей старшего дошкольного возраста второй группы здоровья.

Ключевые слова: дети старшего дошкольного возраста, физическое развитие, функциональные показатели.

PHYSICAL DEVELOPMENT AND FUNCTIONAL INDEXES OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE OF THE SECOND GROUP OF HEALTH

Ivanna BODNAR, Larisa COZIBRODA*

*Lvov State Institute Of Physical Culture
* – National University The “Lvov Politehnica”*

Abstract. In the article the comparative analysis of indexes of physical development and functional indexes of children of senior preschool age with rejections in the state of health is conducted.

Key words: children of senior preschool age, physical development, functional indexes.